

Dr. MIHA KREK novi minister za prosveto

Novi minister za prosveto, g. dr. Miha Krek, je rojen leta 1897. Po dovršeni ljudski šoli je obiskoval škofijsko gimnazijo v St. Vidu pri Ljubljani. Pravne študije je dovršil v Ljubljani, kjer je tudi položil advokatski izpit in pozneje izvrševal advokaturu.

Takoj po dovršenih pravnih študijah se je g. dr. Krek posvetil delu v posameznih združenih organizacijah. Od leta 1928, do 1930, je bil tudi urednik »Slovenca«. Nekaj časa je bil tudi predsednik Prosvetne zveze. Po ustanovitvi Jugoslovanske radikalne zajednice je postal član glavnega in izvršnega odbora stranke, a sedaj je njen glavni tajnik.

Prvič je postal minister v drugi Stojadinovičevi vladi. Pri volitvah 1. 1938. je bil izvoljen za poslanca v krškem srezu. Po rekonstrukciji vlade dr. Stojadinoviča je prevzel resor ministrstva za zgradbe. Isti resor je obdržal tudi v vladi Dragiške Cvetkovića in to do 26. avgusta 1940. Po ostavki na ta položaj je bil postavljen za ministra brez portfelja. V tem svojstvu je bil po smrti dr. Korošca 16. decembra 1940 določen za zastopnika ministra za prosveto, katerega vodstvo je sedaj prevzel kot novi minister v tem resoru.

Ob nastopu novega ministra za prosveto izražamo željo, da bi bila vodena vsa prosvetna politika tako, da bi bilo to v korist šoli in učiteljstvu, ki ima svoje posebne utemeljene želje zlasti glede personalne politike.

V soboto, 25. januarja, je bilo objavljeno imenovanje novega ministra za prosveto. Resor je bil poverjen g. dr. Mihi Kreku, bivšemu ministru brez portfelja.

Drva v naturi namesto drvarine!

Drvarino nam izplačuje banovina mesečno po 25 din za samsko učiteljstvo ter 50 din poročenim.

Kako daleč so že za nami časi, ko so se te vsote določale in določile. Takrat, ko so bila drva še od 50 do največ 90 din za 1 m³, bi bilo to eventualno primerno. A danes? V podkrepitve naj navedem svoj primer, ki dovolj jasno priča o nesorazmernju.

Službujem v gozdnem kraju, od koder se drva izvažajo na lesni trg, lahko rečem noč in dan, v petek in svetek. Drv je torej dovolj! Ker si kot pripravnik ne morem privoščiti te razkošnosti, da bi kuril s »prima« drvmi, sem naročil pri svojem trgovcu drva najslabše kvalitete: drva okroglice. Strmite in čudite se: plačal sem za 1 m³ recu in piši 130 din — lani za isto 60 din. V časopisih sem čital, da je bil obsojen ta ali oni trgovec, ki je kopicil usnje, sladkor, moko itd. Nisem pa še čital,

da bi bil obsojen kak trgovec z lesom. Tudi tu bi bilo umestno, da poseže oblast vmes. Ali je dopustno, da so si razni trgovci in prekupčevalci z lesom in kurivom nabavili ogromne zaloge drv in lesa, ki so jih kupovali po 130 do 150 din za 1 seženj in da danes ista drva in isti les prodajajo konsumentom po 700 do 800 din za 1 seženj. Na maksimirane cene se nihče ne ozira.

Zdaj mi pa svetujte, kaj naj napravim s 25 din, ki jih dobim mesečno za drva! S tem si lahko nabavim 3 kolobarje mehkih odpadkov, ki so po 8 din (presežek 1 din pa za vžigalice, da si lahko zakurim!).

Ali bi ne bilo umestneje, da se nam dajo drva v naravi? Ali pa naj se pavšalira tak znesek, ki ustreza današnjim nakupnim cenam.

Torej: ceni drv primerno zvišanje mesečne drvarine, še bolje pa: zadostna količina drv v naravi!

—ii.

Marija Klofutarjeva:

Med „zaostalimi“ v otrokovem stoletju

(Nadaljevanje)

Nekatere duševne funkcije so tudi pri normalnih otrocih prepotencirane in prehajajo v anormalno formo. Med te spada fantazija, ki ni daleč od patološke laži.

V Slav. Požego smo dobili gojenko, učenko beograjske pomožne šole. S svojo zunanostjo je napravila vtis deklice, ki sicer ni trpela pomanjkanja, ni pa doraščala v skrbni vzgoji, negi in v redu. Dala nam je takoj v več oblikah razumeti, da je iz »boljše« hiše, in brljirala je z raznimi bontonskimi finesami. V šoli in pri delu je pokazala minimalno znanje.

Ko se je v zavodu malo aklimatizirala, je najprej bombardirala paziteljice z vsemi mogočimi željami, med katerimi so bile tudi cigarete in črna kava.

Nekega dne je dobila hud »živčni« napad v zvezi s pomnoženim bitjem srca, krči, jokom, omledevico in nazadnje s sladkim spanjem. Ti napadi so se odslej ponavljali redno vsak dan ob istem času in z istim programom. V »podzavestnem« stanju je pripovedovala naravnost bajne fantastične laži, kot n. pr. Moja mati je uradnica ministra prosvete, oče pa akcionar pri nekem industrijskem podjetju. Bili smo zelo bogati, imeli smo lepo stanovanje s perzijskimi preprogami in srebrnim jedilnim priborom. Mama in jaz sva imeli tudi mnogo nakita z dragim kamenjem. Obiskovali smo kavarne in plese, vozili smo se z avtom. Moja mama in jaz sva bili najlepši. V kavarni sem včasih tudi pela. To je zvedel Nj. Vel. knez namestnik Pavle in naju z mamu povabil na

dvorski bal. Na dvoru je bilo mnogo imenitnih gospodov in dam, tokrat sem se spoznala skoro z vsemi ministri.

Na željo Nj. Vel. kneza namestnika Pavla sem zapela par sevdalink, Ves dvor mi je ploskal, z mano so se ljubeznivo razgovarjali in me pohvalili. Knez namestnik Pavle me je poljubil, od Nj. Vel. kneginje Olge pa sem dobila v dar srebrn servis.

Moja mama je večkrat prirejala sijajne večerje, na katere so prihajali gosti z avtomobili. Mnogo smo plesali in bilo je veselo. Moj oče se je zaljubil v eno izmed povabljenih dam ter z njo v avtomobilu pobegnil v Crno goru. Mamu in mene je zapustil brez denarja in se ni več brigal za naju.

Kljub ambulantni negi je deklica slabela in, ko smo preizkusili neučinkovitost raznih pomirjajočih sredstev iz domače lekarne, smo poklicali na pomoč zdravnika. Ugotovil je takoj, da je to tendenciozna simulacija histerične ženske in svetoval, naj v tem primeru radikalno postopamo. Za umirjenje vesti smo jo dali raje za nekaj dni v bolnico, kjer je po že omenjenem načrtu ponovila svoj »nastop« ter dobila v odgovor mrzlo prho in popoln prezir. Pri ponovnih simptomih za napad je od zdravnika internista dobila še par klofut in po štirih dneh se je vrnila iz bolnice — zdrava. Napadi se v zavodu niso več ponavljali.

Poročilo beograjske pomožne šole je potrdilo, da je simulanka, sodnijski izkaz pa, da je zanemarjena, anormalni produkt anormalnih razmer. Mati živj ločeno od moža, ki se ne briga za ženo in hčerko ter se preživlja s priložnostnim zaslužkom po raznih južnih mestih naše države. Oče se ni hčerki nikoli javil, materina pisma pa so pokazala, da je sicer pismena, toda brez inteligence in izobrazbe, popoln ortografski lajki.

Pedagoška analiza: Duševno zaostala deklica v razvojni dobi s potenciranim čutom manjvrednosti. Nerazvit in zaradi tega slabo delujoč intelekt ne more regulirati v anormalno smer razvijajočih se naravnih nagonov, med katerimi dominirata povečevanje sebe ter spolni nagon, ki tako često vodita k moralnemu defektu.

Intelektualno preslaba za pouk, nezmožna, da bi mogla kdaj polagati predpisane izpite, se ta moja »pacientka« ni mogla posvetiti poklicni vzgoji. Uvrstili smo jo v gospodinjsko šolo, kjer je zaradi nerodnosti, pomanjkljive pozornosti in koncentracije razbila sicer mnogo posode, a pokazala je tudi mnogo veselja in dobre volje in si v gospodinjskih delih pridobila najpotrebnejše znanje. Razen omenjene »radikalne« kure v bolnici ni bila v zavodu nikoli kaznovana, nastopala je pri raznih internih prireditvah s pevskimi točkami, je sedaj čisto normalna in dobrega srca ter upam, da bo nekaj še srečna žena, če pride v normalne razmere. To je v danem primeru edini psihološki eksperiment.

Kleptomanijo opažamo pri otrocih kot normalen pojav in ga navadno prištejemo na račun sladkosnednosti. Kdo izmed nas ni v onih malih »nerodnih«, najlepših letih izmaknil mami sladkorja, peciva ali marmelade, kdo izmed nas si ni prav na skrivaj pokvaril želodca z nezrelim sadjem, koliko je mož, ki niso »promovirali« pri prvi cigareti? Pri degenerativnih in defektnih otrocih nas ovira neurejen kompleks naravnih nagonov, ki prizadevajo domačim in šolskim vzgojiteljem mnogo truda. Intelektualno nerazviti otroci so brez nadzorstva barbari in vandali. Z razvojem intelekta pa se ta problem sam regulira.

Drugeče je s hereditarno obremenjenimi. Omenila sem že, da črno ne more postati belo. Psihološka dednost daje vedno degenerativno in bolno potomstvo.

V zavod smo dobili devetletno deklico, nezakonsko hčerko matere delavke in neznanega očeta inozemca. Šolska in sodnijska poročila so bila neverjetno bogata in so vo-

dila k izvoru prirojene dispozicije za kleptomanijo.

V poročilu razredne učiteljice: »Krađa vse, do česar pride«, je bila navedena cela kolekcija plaščkov, robcev, snežk, čevljev, kap, rokavic in raznih potrebščin, ki jih je v šoli pokradla svojim součenkam. Solo je obiskovala zelo neredno, ker se je potepala po okolici. Skrita za plotom ali kakim grmom je prežala, kdaj bodo domači odšli na delo in kam bodo spravili ključ. Tipična navada kmetov je skrivanje ključa pod veznimi vrati ali na oknu, kar si je kaj hitro zapomnila. Po odhodu domačih je odklenila vrata ter krenila naravnost do omar, kjer je po obleki, perilu in listinah brskala tako dolgo, da je prišla do denarja. Karakteristično za 7—9 letno deklico je to, da ni nikoli vzela vsega. Če je našla 500 din, je vzela samo 300, ostalo pa lepo dejala nazaj, razmetano zložila, odstranila vse znake, zaklenila, spravila ključ na prejšnje mesto in neopaženo odšla.

Če ni našla ključa, je šla v hišo skozi okno, ki ga je po potrebi tudi razbila, pri višjih hišah pa si je primaknila lestev ali stol. Vsa okolica je trepetala pred nevidnim tatom, ki je toliko uviden, da pusti za sol in tobak. Za del nakradenega denarja je nakupila sladkarij in jestvin, ostanek pa je zavila v cunjto ter skrila ali zavrgla.

V zavodu je precej pogosto menjavala nazore in interese. Prvi anormalni pojav je bila lesbična ljubezen, ki pa jo na žalost srečamo v vseh institucijah z istospolnim osebnim, po samostanih, raznih konviktih in kaznilnicah, pa si bo zaradi te svoje vsiljivosti morda nekoč priborila mesto med normalnimi pojavi.

Ljubezen do »nepozabne« tovarišice je manifestirala v pisanju ljubezenskih izlivov in obljub, v vzdihih, ohih in ahih, joku in stoku, nespečnosti in v tetoviranju monogramov svoje »Lilice«, prebodeh src in ljubezenskih verzov na svojo kožo. Na ta način pridobljene bolečine je prenašala z neko sadiščino naslado, smatrajoč se za mučenico ljubezni. Simpatije pa je pogosto menjavala.

Po prestani krizi razvojne dobe je nastala tudi v seksualnih motnjah stagnacija. Začela se je »specializirati« za razne poklice in vsak mesec prosila za premestitev v drug oddelek in k drugi vzgojiteljici, ker ji »to ne gre«, pa nima veselja. Da morda z eksperimenti zadeno na pravo žilico, smo ji večkrat ugodili, saj so voditeljice oddelkov bile vedno vesele, da se je rešijo. Nazadnje me je njena mati zaprosila, naj ji omogočim, da se nauči kuhati, pa sem jo uvrstila med gojenke gospodinjske šole.

Svobodo gibanja, ki jo zahteva gospodinjsko delo v vrtu, na polju, pri kravah, v svinjaku, pri perutnini, v cvetličnjaku, sadovnjaku itd., je zlorabila, da se je splazila v sobo zavodskega sluga in prekontrolirala njegovo omaro. Od najdenih 500 din je 400 vrnila nazaj v žep, 100 pa zavila v krpo in skrila pod tram v svinjaku.

Tajila je do zadnjega trenutka, gledaje mirno v oči brez sledu sramu, rečeče ali druge reakcije, valeč krivdo na vrsto tovarišic, s katerimi ni bila dobra. Ko smo jo postavili pred gotovo dejstvo, je brutalno vse priznala, nato pa se je zaščitila z mutizmom.

Pri drugo priliki je ukradla blagajničarki ključe tresorja in jih vrgla v kanal, ne da bi prej poizkušala odpreti blagajno.

Iz navedenega je razvidno, da gojenka ni kradla iz biološke potrebe, pa tudi ne iz nagajanja po posesti, temveč je uživala v samem aktu. Za poboljšanje tega tipa so učiteljem razpoložljiva sredstva preslaba. Mogoče bi tu dosegla svoj cilj psihoterapija?

G. D. Branković omenja v »Splošni pedagogiki zdravljenja«, da so predmet medicine odnosno psihiatrije in psihoterapije samo one anomalije, katerih vzgoja ne more odstraniti ali ublažiti, kot so n. pr. težki primeri slabomiselnosti, kjer je vzgojni vpliv izključen.

M. Nagajka:

Kramljanje o nalivnem peresu

Nalivno pero je moderna stvar. Jaz ga sicer nimam, nisem še prišel do njega, no, zaradi tega modernost lahko kar ostane. Pa je tako pero tudi potrebno. Zlasti, če greš delat kak izpit. Pri izpiti so pa izrazito sodobni in že računajo s tem, da imaš nalivno pero in ne napolnjivo navadnih črninikov. Če torej nisi pravočasno sodoben, moreš pri izpitu pasti. Hvala bogu, da sem že vse izpite opravil, zmeraj sem jih imel za nekako loterijo: zamižiš, povlečeš in je od tega vlečenja odvisna tvoja sposobnost. Vsaj na papirju in izpričevalih.

Ampak, kar se tiče peresa: moderna stvar vsekakor. Že moj najmlajši, ki pravi: »Piša!« namesto: »Pisal!« ga dobro pozna in če ga ugleda pri ženi na mizi, se lepo obriše z rokavom pod nosom — z robcem se še ne zna dobro — pridrsi k mizi stol in hop! ga po-grabi. Vsekakor ga zanima mehanizem. Zdaj so otroci vsi neumni na stroje in vrtili, dokler ne pricurja od nekod črnilo, in kadar je že ves črn po obrazu in rokah, se oglasi: »Mama, lej!« Zato mislim, da je nalivno pero vsekakor zanimiva stvar — za navadno pero moj mali nima smisla in za njim nikoli ne steguje rok. In tudi žena pravi, da z navadnim peresom ne more pisati, ne vem, kdaj se je odvadila, tudi ona mora imeti nalivno pero. In mislim, da ima moj najmlajši to nagnenje od nje in da je to nekaka dedna obremenitev.

Kar se mene tiče, pišem najrajši s svinčnikom, s tistim navadnim, ki ga moraš vsake pol ure obrezati, in se moji svinčniki že od daleč poznajo, ker so na tope koncu obgrizeni. Pa ima svinčnik še to dobro lastnost, da je čisto preprosta stvar in kadar napišeš kaj napak, mirne duše zbrišiš in se ti ni treba jeziti.

Pa vse bi bilo v redu, da ni teh nesrečnih sanj. Sanje pa človeka popolnoma zmešajo.

Sanjam, bog ne daj, da bi bilo res, mežikam v neko pomladansko sonce pa gledam čez polje. Tam prihaja pismonoša, velik je in čudno brkat, kar nekam znan se mi zdi, pa pride bliže in mi da pismo. Pretrgam, pogledam in vidim: dekret. Nič se ne začudim, v sanjah se človek malokdaj čudi, vse je preprosto in razumljivo, še poslovim se ne od nikogar, zmašim papir v malho in jo uberem čez polje proti hribom. In srečavam ljudi, prikimavajo mi in hvalijo boga, da je dal lep dan, pa me sprašujejo, kam grem v takem soncu, in malomarno odgovorjam: »Na Kamniti vrh grem, premeščen sem!« Pa dobro srečo! mi pokimajo in se nič ne vznemirjajo. Jaz pa, kakor da bi šel na sprehod, lovim stopinjo za stopinjo in se zibljem skozi hosto. Hodim, hodim, pot se vleče zmeraj bolj navkreber, da s koleno bijem v brado, ropotam po kamenju, nazadnje prilzem na planoto. Nič ne iščem med redkimi hišami, napotim se naravnost k srednji. »To bo šola,« mislim, »saj ne more biti drugače, vsa počeckana je, vrtna ograja polomljena in nekaj oken je razbitih. In smrdi iz nje prav po šolsko.« In se ne zmotim. Stopim v šolo, glej, razred je poln otrok, vstanejo in z zateglim glasom pozdravijo. Lepo mirni so in je sploh vse skupaj kar spodobna šola. Ko pa začnemo pisati, zajoka eden, da nima peresa. Pobrskam v žepu, najdem svoj peresnik, dobro se je še spominjam, da sem dal tri dinarje zanj, poiščem še pero in mu dam oboje. Otrok me gleda, obrača peresnik kot čudo božje na vse strani in nazadnje vpraša, kako se napolni, takega peresnika da še ni videl. Spočetka ga ne razumem in kar za malo se mi zdi, da moj peresnik ne uživa tiste veljave, kakor je treba, potem vidim, da imajo vsi nalivna peresa. In to me ujezi, da udarim z nogo ob tla in se zbudim.

Ne vem, kaj bi bilo, če se ne bil zbudil. Mene v sanjah zmeraj najbolj zanima nadaljevanje. In zaradi teh peres me je še bolj zanimalo.

Zdaj gledam na ta peresa pač bolj spoštljivo. In na cene tudi. Saj pravim, na sorte se ne spoznam dosti, kar je dobro, je pač drago, to je moje načelo, čeprav mi večkrat škoduje. No, za načela sem zmeraj pripravljen trpeti. Toda ta peresa. Dvesto petdeset dinarjev! To je toliko kot tisoč navadnih peres. Zdi se mi, da sin že pohlepno ogleduje cene in peresa in reklame in kar je s tem v zvezi. Zdaj se kar bojim, kdaj jih bodo obvezno vpeljali v šolah. Zase največ. Polomil jih sicer ne bom, bog varuj, take stvari znam prijeti in tako neroden nisem več. Toda izgubil jih bom. Kjer bom pisal, jih bom odložil in jaz imam navado, da zmeraj pišem, tudi, kadar ni treba. Navadno pero in svinčnik, to še nekako gre. Toda dvestopetdesetdinarsko pero ni šala!

In zdaj imam čisto majčkeno misel. Svet se razvija, spreminja se in pravijo, da gre vse po nekem pravičnem postopku: kjer je prej delalo tisoč delavcev, jih danes zadostuje le malo, včasih samo eden, za starih tisoč peres dobiš danes eno samo nalivno pero in kjer je bilo včasih tisoč dinarjev, zadostuje danes en sam. Zdaj marsikaj razumem in se mi zdi to zelo preprosta teorija. O priliki jo bom razložil tudi v šoli, upam, da jo bodo otroci zlahka zapopadli.

Marsikdo je pa še ne razume. To pride od tega, ker jih ni še nihče poučil. Na primer naš trgovec. Ta je očitno drugačnega mnenja. Gotovo še ni spoznal važne vloge nalivnega peresa. Precej bom stopil k njemu in ga opominil na to in svojo opombo pokrepil s številkami. Na številke se namreč dobro razume, zato tako vihra s cenami. Včasih grem mimo in se mi zdi, da ima cene zmetane v velikem kotlu, v takem za žganjekuho, spodaj pekleno naklada na ogenj, cene pa vro, se pečejo in lezejo na vrh, druga drugo bi rade presegle. Kakor sem rekel, to pride najbrž od tega, ker nima nalivnega peresa. Takoj ga bom vprašal.

In zaradi tega sem za to, da bi obvezno vpeljali nalivna peresa. Ponekod so jih že. Vsakega prvega, kadar preštevam plačo, sem

o tem prepričan. Treba, da bi še drugi sledili, to vam toplo priporočam.

Zase, kakopa, imam potem še skromno željo. Nihče ni brez nje. Recite, kar hočete, vsaj nekaj zaslug bi imel pri tem. Kake posebne nagrade ne želim, to je navadno zvezano s slovesnostjo in take reči so drage. Tega pač ne. Skromen sem in mislim, da ne zahtevam preveč in poleg tega bi takoj pustil učiteljsko službo.

Postal bi namreč agent za prodajo nalivnih peres.

Mislim namreč, da bi potem laže živel.

Florjan Kordiš:

Prisluškovanje

Oni dan, kmalu po prvem, sem v sentimentalni omociji brodil z roko po hladni praznini. Pa sem se spomnil, da bi pogledal ljudem v lice. Šel sem. Ponekod sem celo, no, prisluškoval. Prisluškovanje je grda lastnost in še grša navada. V boljših družbah je baje že izkoreninjena. Mea culpa! Pa se nisem mogel, niti utegniti premagati, prisluhnil sem. Vsa ta bitja (tudi živali so vmes), ki sem jih opazoval, gledal ali jim prisluškoval v resnici ali v duhu, sem zvrstil lepo po redu. Dosti sem jih spustil ali pozabil, pri nekaterih sem se morda zmotil. Morda sem slabo videl ali čul. Sem pač opazoval in prisluškoval z našega praga. Nekaj pa je le!

Akademik: »Hvala! Akademsko svobodo uživam, kemični laboratorij in univerzitetno knjižnico imamo. Ergo?«

Brezposelni (na robu obupa) je sklenil: »Kršeni...! Med špekulante in verižnike pojdem ali pa počakam na posmrtno podporo!«

Branjevka: »Zelje so gosencje požrl, krompir je gnil, naj še limone splesnijo in kure kindajo, pa bo imela gospoda!«

Cestar se spreha po cesti, poje žalostinke za blagopokojnimi avtomobili in pomiluje »reveže«, ki bodo morali pešačiti.